Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MACEJA ŠPUNARA [*MACIEJ SZPUNAR*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2015. gada 16. aprīlī[1]

Lieta C-4/14

Christophe Bohez
pret
Ingrid Wiertz

(Korkein oikeus (Somija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Tiesu iestāžu sadarbība civillietās — Regula (EK) Nr. 44/2001 — Jurisdikcija un nolēmumu izpilde civillietās un komerclietās — Izslēgtie jautājumi — Ģimenes tiesības — Regula (EK) Nr. 2201/2003 — Jurisdikcija un nolēmumu atzīšana un izpilde lietās par vecāku atbildību — Nolēmums par saskarsmes tiesībām, kurā noteikta kavējuma nauda — Kavējuma naudas piedziņa

I – **Ievads**

1. *Korkein oikeus* (Somijas Augstākā tiesa) Tiesai uzdod jautājumus, pirmkārt, par to, kā Regula (EK) Nr. 44/2001[2] piemērojama attiecībā uz kādā citā dalībvalstī pieņemta tiesas nolēmuma izpildi dalībvalstī, ja šajā nolēmumā ir noteikta kavējuma nauda, lai panāktu saskarsmes tiesību ievērošanu, un, otrkārt, par šādas kavējuma naudas piedziņas nosacījumiem.

2. Izvērtējot šo lietu vispusīgi, atklājas grūtības noteikt kavējuma naudai piemērojamo režīmu saistībā ar tiesas nolēmumu atzīšanu un izpildi Eiropas Savienībā. Šīs grūtības ir vēl lielākas konkrēti tad, kad ar kavējuma naudu garantētās tiesības ir vecāku saskarsmes tiesības. Tieši šajā kontekstā Tiesa ir aicināta atbildēt uz iesniedzējtiesas uzdotajiem jautājumiem.

II – **Atbilstošās tiesību normas**

A – *Savienības tiesības*

1) Regula Nr. 44/2001

3. Regulas Nr. 44/2001 1. panta 1. punktā un 1. panta 2. punkta a) apakšpunktā attiecībā uz piemērošanas jomu ir noteikts:

“1. Šo regulu piemēro civillietās un komerclietās neatkarīgi no tiesas būtības. Tā neattiecas jo īpaši uz nodokļu, muitas vai administratīvajām lietām.

1 — Oriģinālvaloda – franču.

2 — Padomes 2000. gada 22. decembra regula par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2001, L 12, 1. lpp.).

2. Šo regulu nepiemēro attiecībā uz:

a) fizisko personu juridisko statusu vai tiesībspēju un rīcībspēju, īpašumtiesībām, kas izriet no laulības attiecībām, testamentiem un mantošanu".

4. Regulas Nr. 44/2001 45. panta 2. punkts un 49. pants ir iekļauti III nodaļā "Atzīšana un izpilde".

5. Šīs regulas 45. panta 2. punktā ir paredzēts:

"2. Ārvalstīs pieņemti spriedumi nekādos apstākļos nav pārskatāmi pēc būtības."

6. Minētās regulas 49. pants ir formulēts šādi:

"Ārvalsts spriedums, kas kā sodu nosaka periodiskus maksājumus, ir izpildāms tajā dalībvalstī, kurā prasa izpildi, vienīgi tad, ja izcelsmes dalībvalsts tiesas ir galīgi noteikušas maksājuma summu."

2) Regula (EK) Nr. 2201/2003

7. Regulas Nr. 2201/2003 [3] 1. pantā šīs regulas piemērošanas joma ir noteikta šādi:

"1. Šo regulu neatkarīgi no tiesas iestādes būtības piemēro civillietās, kas saistītas ar:

[..]

b) vecāku atbildības iegūšanu, īstenošanu, deleģēšanu, ierobežošanu vai izbeigšanu.

2. Lietas, kas minētas 1. punkta b) apakšpunktā, var jo īpaši attiekties uz:

a) uzraudzības tiesībām un saskarsmes tiesībām;

[..]."

8. Šīs regulas 26. pantā ir noteikts:

"Nekādos apstākļos spriedums nav pārskatāms pēc būtības."

9. Jautājumā par nolēmumu par saskarsmes tiesībām izpildāmību Regulas Nr. 2201/2003 28. panta 1. punktā ir noteikts:

"Spriedums, kas nosaka vecāku atbildības īstenošanu attiecībā uz bērnu, kas taisīts kādā dalībvalstī un ir izpildāms šajā dalībvalstī, un ir ticis nosūtīts, ir jāizpilda citā dalībvalstī, ja pēc kādas ieinteresētās puses pieteikuma tas izsludināts par tur izpildāmu."

10. Dažiem nolēmumiem par saskarsmes tiesībām var piemērot īpašu režīmu. Šīs regulas 41. panta 1. punkta pirmajā daļā ir paredzēts:

"Saskarsmes tiesības, kas [..] piešķirtas ar izpildāmo spriedumu, kurš taisīts kādā dalībvalstī, atzīst un realizē citā dalībvalstī bez nepieciešamības pēc izpildes pasludināšanas un bez iespējas pretoties sprieduma atzīšanai, ja spriedums ir apstiprināts izcelsmes dalībvalstī saskaņā ar 2. punktu."

3 — Padomes 2003. gada 27. novembra regula par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (OV L 338, 1. lpp.).

11. Šīs regulas 47. pantā ir precizēts:

"1. Izpildes procedūru reglamentē izpildes dalībvalsts tiesību akti.

2. Jebkuru spriedumu, ko pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa un kas pasludināts par izpildāmu saskaņā ar 2. iedaļu vai kas apstiprināts atbilstoši 41. panta 1. punktam [..], izpilda izpildes dalībvalstī tādos pašos apstākļos, kādi būtu, ja to pieņemtu šajā dalībvalstī.

[..]"

B – *Beļģijas tiesības*

12. Kavējuma naudu reglamentē *Code judiciaire* [Tiesu kodekss] (turpmāk tekstā – "Tiesu kodekss") 1385.a–1385.h pants.

13. Tiesu kodeksa 1385.a pantā ir noteikts:

"Tiesa pēc vienas puses pieteikuma var piespriest otrai pusei samaksāt naudas summu, sauktu par kavējuma naudu (*astreinte*) par pamatsaistību neizpildi, neskarot pienākumu atlīdzināt zaudējumus, ja tādi ir radušies. [..]"

14. Tiesu kodeksa 1385.b pants ir formulēts šādi:

"Tiesa var noteikt samaksāt kavējuma naudu vai nu kā vienreizēju maksājumu, vai kā maksājumu par attiecīgu laika vienību vai par katru pārkāpumu. Abos pēdējos minētajos gadījumos tiesa var noteikt arī maksimālo kavējuma naudas maksājuma apmēru.

15. Minētā kodeksa 1385.c pantā ir paredzēts:

"Maksājamā kavējuma nauda pilnā apmērā pienākas pusei, kurai par labu tā piespriesta. Šī puse to var piedzīt, pamatojoties uz to pašu dokumentu, kurā tā paredzēta. [..]"

16. Šī paša kodeksa 1385.d pants ir formulēts šādi:

"Kavējuma naudu noteikusī tiesa pēc parādnieka lūguma var to atcelt, atlikt tās samaksu uz konkrētu tās noteiktu termiņu vai samazināt tās apmēru, ja parādniekam pamatsaistību izpilde ilgstoši vai pārejoši, pilnībā vai daļēji nav iespējama. Tiesa nevar atcelt vai samazināt kavējuma naudu, ja tās samaksas pienākums ir iestājies pirms šādas neiespējamības rašanās."

17. Tā kā tiesas nolēmums par kavējuma naudu ir arī izpildraksts, kas ļauj to piedzīt (Tiesu kodeksa 1385.c pants), tās saņēmējam nav jāprasa kavējuma naudas aprēķins pirms tās piedziņas.

18. Gadījumā, ja parādnieks kavējuma naudas samaksas pienākumu apstrīd, tās kreditoram ir jāpierāda apgalvotā pienākumu neizpilde. Tad izpildes tiesa vērtē, vai kavējuma naudas piedziņas nosacījumi ir izpildīti.

C – *Somijas tiesības*

19. Somijas tiesībās kavējuma naudu, kas tiek noteikta saskarsmes tiesību ievērošanai, regulē Likums par nolēmumu lietās par aizgādību un saskarsmes tiesībām izpildi (*lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annettu laki*, turpmāk tekstā – "*TpL*"), kā arī Likums par kavējuma naudu (*uhkasakkolaki*, turpmāk tekstā – "Likums par kavējuma naudu"), ciktāl tas ir piemērojams.

20. Saskaņā ar *TpL* 16. panta 2. punktu tiesa, kurā pēc nolēmuma par saskarsmes tiesībām pasludināšanas ir celta prasība par šo tiesību izpildi, var uzlikt pienākumu atbildētājam izpildīt nolēmumu, pretējā gadījumā piespriežot viņam samaksāt kavējuma naudu.

21. Kavējuma nauda principā tiek noteikta kā vienreizējs maksājums. Tomēr īpašu iemeslu dēļ tā var tikt noteikta arī kā kumulatīva summa (*TpL* 18. panta 1. un 2. punkts).

22. Kavējuma nauda vienmēr ir jāmaksā valstij, nevis pretējai pusei.

23. Jaunā tiesvedībā tiesa var izdot rīkojumu samaksāt noteikto kavējuma naudu, ja tā atzīst šo pieteikumu par pamatotu. Rīkojumu par kavējuma naudas samaksu nevar izdot, ja persona, kurai ir pienākums to maksāt, pierāda, ka tai ir bijis pamatots iemesls saistības neizpildīt vai ja saistības ir tikušas izpildītas, pirms ticis pieņemts lēmums par rīkojuma izdošanu (*TpL* 19. panta 1. un 2. punkts)

24. Tiesa var samazināt sākotnēji noteiktās maksājamās kavējuma naudas apmēru, ja pamatsaistības ir izpildītas būtiskā to daļā vai arī ja personas, kurai ir pienākums maksāt kavējuma naudu, maksātspēja ir ievērojami samazinājusies, vai ir kāds cits pamatots iemesls kavējuma naudas samazināšanai (Likuma par kavējuma naudu 11. pants).

25. Saskaņā ar Likuma par kavējuma naudu 12. panta 2. punktu iestāde, kura ir noteikusi kavējuma naudu, var atcelt savu agrāko nolēmumu un lietu pilnībā vai daļēji izskatīt no jauna, ja ir mainījušies lietas apstākļi, atklāta jauna būtiska informācija vai agrākais nolēmums bijis balstīts uz acīmredzami kļūdainu likuma piemērošanu.

III – **Pamatlietas fakti, prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā**

26. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka *Christophe Alfons Adrien Bohez* un *Ingrid Wiertz* noslēdza laulību Beļģijā 1997. gada 16. maijā un viņiem piedzima divi bērni. Pāris ir šķīries 2005. gadā, un *I. Wiertz* pārcēlās uz Somiju.

27. *Tribunal de première instance de Gand* [Gentes pirmās instances tiesa] (Beļģija) 2007. gada 28. martā pasludināja nolēmumu par bērnu aizgādību, dzīvesvietas noteikšanu, saskarsmes tiesībām un uzturlīdzekļiem (turpmāk tekstā – "2007. gada 28. marta nolēmums"). Šajā nolēmumā tika noteikta arī kavējuma nauda, lai nodrošinātu *C. Bohez* piešķirto saskarsmes tiesību ievērošanu. Saskaņā ar šo nolēmumu *C. Bohez* pienācās summa EUR 1000 apmērā par katru bērnu par katru saskarsmes dienu, kad bērns viņam netiktu nodots. Kavējuma naudas maksimālā summa tika noteikta EUR 25 000 apmērā.

28. *C. Bohez* cēla prasību Somijas tiesās piespriest *I. Wiertz* samaksāt viņam 2007. gada 28. marta nolēmumā noteikto kavējuma naudu, proti, EUR 23 398,69, par nenotikušiem apmeklējumiem vai pasludināt šo nolēmumu par izpildāmu Somijā. Prasības pamatošanai viņš *Ita-Uudenmaan käräjäoikeus* (Austrumūsimā pirmās instances tiesa) apgalvoja, ka vairāki apmeklējumi nebija notikuši

un tādējādi šajā nolēmumā noteiktās kavējuma naudas maksimālais apmērs jau bija sasniegts. Pamatojoties uz to, ka saskaņā ar Beļģijas tiesībām kavējuma naudas piedziņu tieši veic izpildes iestādes bez nepieciešamības sākt jaunu tiesvedību, viņš uzskatīja, ka viņa prasība ir uzskatāma par izpildāma naudas prasījuma piedziņu un tādējādi ietilpst Regulas Nr. 44/2001 piemērošanas jomā.

29. Savukārt *I. Wiertz* iebilda, ka Beļģijas tiesa nebija galīgi apstiprinājusi samaksas pienākumu un tāpēc nolēmums neesot izpildāms. Neviena iestāde neesot konstatējusi tādu nepilnību esamību, kas varētu radīt kavējuma naudas samaksas pienākumu. *I. Wiertz* arī apgalvoja, ka viņa nekādi nebija liegusi 2007. gada 28. marta nolēmumā paredzēto saskarsmi.

30. Ar 2012. gada 8. marta nolēmumu *Itä-Uudenmaan käräjäoikeus* konstatēja, ka prasība attiecas nevis uz nolēmuma par saskarsmes tiesībām izpildi, bet gan tikai uz 2007. gada 28. marta nolēmuma izpildei noteiktās kavējuma naudas piedziņu. No šā apstākļa tā secināja, ka, tā kā prasība tika celta par nolēmuma, ar kuru tika uzliktas finansiālas saistības, izpildi, tā ietilpst Regulas Nr. 44/2001 piemērošanas jomā. Tomēr norādot, ka 2007. gada 28. marta nolēmumā pretēji Regulas Nr. 44/2001 49. panta prasībām bija paredzēta tikai periodiska kavējuma nauda, kuras galīgais apmērs netika noteikts, *Itä-Uudenmaan käräjäoikeus* atzina *C. Bohez* prasību par nepieņemamu.

31. Šo nolēmumu noraidīt *C. Bohez* prasību kā nepieņemamu *Helsingin hovioikeus* (Helsinku Apelācijas tiesa) 2012. gada 16. augusta nolēmumā atstāja negrozītu. Šā nolēmuma motīvu daļā tā tomēr veica no pirmās instances tiesas izklāstītā vērtējuma atšķirīgu vērtējumu. Uzskatīdama, ka prasība attiecas uz nolēmuma par saskarsmes tiesībām izpildi, tā secināja, ka, ņemot vērā Regulas Nr. 44/2001 1. panta 2. punkta a) apakšpunktu, uz to attiecas nevis šī regula, bet gan Regula Nr. 2201/2003. Tādēļ saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 47. panta 1. punktu šajā lietā esot jāievēro Somijas tiesībās, proti, *TpL*, noteiktā izpildes kārtība.

32. *C. Bohez* šo nolēmumu pārsūdzēja *Korkein oikeus*, prasot atcelt *Helsingin hovioikeus* nolēmumu un atkārtojot savus pirmajā instancē izvirzītos prasījumus.

33. Šajos apstākļos *Korkein oikeus* ar 2013. gada 31. decembra nolēmumu, kas Tiesas kancelejā ir saņemts 2014. gada 6. janvārī, nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai Regulas [Nr. 44/2001] 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šīs regulas piemērošanas jomā neietilpst lietas, kurās runa ir par tādas kavējuma naudas (*astreinte*) piedziņu, kura tiesvedībā par aizgādību un saskarsmes tiesībām ir noteikta pamatsaistību izpildes nodrošināšanai?

2) Ja iepriekšējā jautājumā minētās lietas ietilpst Regulas [Nr. 44/2001] piemērošanas jomā, vai šīs regulas 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka attiecīgi par katru dienu noteiktā kavējuma nauda, kuras piedziņa izcelsmes dalībvalstī pati par sevi ir veicama noteiktajā apmērā, taču tās galīgais apmērs var tikt koriģēts, pamatojoties uz personas, kurai ir pienākums maksāt šo kavējuma naudu, pieteikumu vai argumentiem, [citā] dalībvalstī ir piedzenama tikai tad, kad tās apmērs ir ticis galīgi konkretizēts izcelsmes dalībvalstī?

3) Ja iepriekšējā jautājumā minētās lietas neietilpst Regulas [Nr. 44/2001] piemērošanas jomā, vai Regulas [Nr. 2201/2003] 47. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka nolēmumu par aizgādības un saskarsmes tiesībām izpildes nodrošināšanas pasākumi ietilpst šajā tiesību normā paredzētajā izpildes procedūrā, proti, izpildes dalībvalsts tiesībās noteiktā izpildes procedūrā, vai arī tie var būt citā dalībvalstī saskaņā ar Regulu [Nr. 2201/2003] tieši izpildāma nolēmuma par aizgādību un saskarsmes tiesībām neatņemama sastāvdaļa?

4) Ja kavējuma naudas piedziņu ir lūgts veikt citā dalībvalstī, vai ir jāpieprasa, lai šīs kavējuma naudas apmērs dalībvalstī, kurā ir ticis pieņemts nolēmums, tiktu galīgi konkretizēts, arī ja Regula Nr. 44/2001 šajā izpildē nav piemērojama?

5) Ja saskarsmes tiesību ievērošanai noteiktās kavējuma naudas (*astreinte*) piedziņa ir veicama citā dalībvalstī un piedzenamās kavējuma naudas apmērs izcelsmes dalībvalstī nav ticis galīgi konkretizēts,

   a) vai nosacījums kavējuma naudas piedziņai tomēr ir tas, ka tiek pārbaudīts, vai saskarsmes tiesības ir tikušas liegtas tādu iemeslu dēļ, kas obligāti jāņem vērā, lai nodrošinātu bērna tiesību ievērošanu, un

   b) kura tiesa tādā gadījumā ir kompetenta pārbaudīt šos apstākļus, proti,

      i) vai izpildes dalībvalsts tiesas piekritībā vienmēr ir tikai pārbaudīt, vai apgalvotā saskarsmes atcelšana ir pamatota ar kādu nolēmumā par lietas būtību skaidri paredzētu iemeslu, vai

      ii) Eiropas Savienības Pamattiesību hartā garantētās bērna tiesības nozīmē, ka izpildes dalībvalsts tiesai ir plašākas tiesības vai plašāks pienākums pārbaudīt, vai saskarsmes tiesības ir tikušas liegtas tādu iemeslu dēļ, kas obligāti jāņem vērā, lai garantētu bērna tiesības?"

34. Rakstveida apsvērumus iesniedza pamatlietas puses, Somijas, Spānijas un Lietuvas valdība, kā arī Eiropas Komisija.

35. Turklāt atklātā tiesas sēdē, kas notika 2015. gada 8. janvārī, tika uzklausīti *C. Bohez*, Somijas valdības, kā arī Komisijas mutvārdu apsvērumi.

IV – **Analīze**

36. *Korkein oikeus* lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu būtībā tiek iztirzātas divas problemātikas saistībā ar to, kā dalībvalstī izpildāms kādā citā dalībvalstī pieņemts tiesas nolēmums, kurā, lai nodrošinātu izcelsmes dalībvalsts tiesas noteikto saskarsmes tiesību izmantošanu, ir noteikta kavējuma nauda, kuras apmērs ir noteikts kumulatīvi [4]. Pirmā problemātika ir par šādai kavējuma naudai piemērojamo regulu, un otrā – par tās piedziņas nosacījumiem.

37. Šajā kontekstā, manuprāt, vispirms ir jāizskata joprojām delikātais jautājums par to, kā kavējuma nauda tiek kvalificēta Somijas tiesībās un Beļģijas tiesībās, tālab, lai izskatāmajā lietā noteiktu, kāds regulējums šim pasākumam piemērojams sistēmā tiesas nolēmumu atzīšanai un izpildei Savienībā.

A – *Ievada apsvērumi par kavējuma naudas juridisko iedabu*

38. Vispirms ir jāatgādina, ka vienīgi iesniedzējtiesas kompetencē ir konstatēt un izvērtēt faktus pamatlietā, kā arī interpretēt un piemērot valsts tiesības [5].

4 — Šajā gadījumā tās apmērs ir noteikts par katru pienākuma neizpildes gadījumu un attiecībā uz katru bērnu, tomēr paredzot maksimālo tās apmēru. Skat. šo secinājumu 27. punktu.

5 — Spriedums *Econord* (C-182/11 un C-183/11, EU:C:2012:758, 21. punkts).

39. Šajos apstākļos, pirmkārt, ir jānorāda, ka kavējuma naudas institūts ir pazīstams vairākās dalībvalstīs [6], tostarp kā kavējuma nauda saskarsmes tiesību īstenošanas nodrošināšanai [7]. Salīdzinot kavējuma naudu reglamentējošos valstu tiesību aktus, atklājas ne tikai daudz kas kopīgs, bet arī lielas atšķirības [8]. Tā tas ir arī pamatlietā aplūkojamo Somijas un Beļģijas tiesību gadījumā [9].

40. Otrkārt, jautājumā par šo abu valstu tiesībām kopīgo no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka kavējuma nauda papildina pamatsaistības, ka tās ir jāapstiprina tiesai [10] un ka ar tām tiek izdarīts finansiāls spiediens uz parādnieku, lai tas izpildītu sev nelabvēlīgu tiesas nolēmumu. Somijas tiesībās un Beļģijas tiesībās [11] kavējuma nauda ir piespiedu rakstura pasākums, un tās samaksas pienākums iestājas jau tāpēc vien, ka netiek izpildīts tiesas nolēmums. Tātad tieši šis piespiedu raksturs to tuvina izpildes pasākumam [12].

41. Treškārt, jautājumā par atšķirībām no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka atšķirības Somijas un Beļģijas tiesību aktos galvenokārt attiecas gan uz kavējuma naudas noteikšanas procedūru un tās piedziņu, gan uz šīs kavējuma naudas maksājumu saņēmēja noteikšanu [13].

42. Pirmkārt, saistībā ar kavējuma naudas noteikšanas un piedziņas procedūru galvenās atšķirības ir tās aprēķināšanas vajadzībā un kārtībā. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka Beļģijas tiesībās kavējuma naudas mehānisms, kas ir piemērojams arī saskarsmes tiesību jomā, izslēdz jebkādu aprēķināšanas procedūru [14]. Citiem vārdiem sakot, saņēmējam pirms kavējuma naudas piedziņas nav jāsaņem tiesas nolēmums par tās apmēra aprēķināšanu [15]. Proti, saskaņā ar Tiesu kodeksa 1385.c pantu kavējuma nauda ir galīga un iekasējuma, pamatojoties uz tiesas nolēmumu, kurā tā noteikta. Saskaņā ar

6 — Skat. Polijas Civilprocesa kodeksa 1050. un 1050.[1] pantu, Spānijas Civilprocesa kodeksa 709. un 711. pantu, Francijas Civiltiesiskās izpildes procesa kodeksa L 131.-1.–131.-4. pantu un Vācijas Civilprocesa kodeksa 888. pantu. Skat. tostarp Grzegorczyk, P., "Egzekucja świadczeń polegających na wykonaniu lub zaniechaniu czynności w państwach europejskich", *Proces Cywilny. Nauka, kodyfikacja, praktyka*, Grzegorczyk, P., Knoppek, K., Walasik, M. (red.), Varšava, 2012, 1021.–1055. lpp., un Ramien, O., *Rechtsverwirklichung durch Zwangsgeld*, J. C. B. (Paul Siebeck), Tībingene, 1992.

7 — Skat. Polijas Civilprocesa kodeksa 598.[15] un 598.[16] pantu.

8 — Izņemot Beļģijas, Luksemburgas un Nīderlandes tiesības, kas šajā jautājumā ir identiskas. Skat. Payan, G., *Droit européen de l'exécution en matière civile et commerciale*, Brisele: *Éditions Bruylant*, 2012, 172.–184. lpp. Proti, noteikumi par kavējuma naudu izriet no 1980. gada 31. janvāra likuma par 1973. gada 26. novembrī Hāgā parakstītās Beniluksa Konvencijas par vienveidīgo likumu par kavējuma naudu un tās pielikuma (vienveidīgais likums par kavējuma naudu) ratifikāciju (1980. gada 20. februāra *Moniteur belge*, 2181. lpp.).

9 — Kavējuma naudai piemērojamajos valsts tiesību aktos esošās līdzības un atšķirības ir jau izklāstītas vairākos skaidrojošos ziņojumos par 1968. gada 27. septembra Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komerclietās (OV 1972, L 299, 32. lpp.; turpmāk tekstā – "Briseles konvencija") un Regulu Nr. 44/2001. Šajā ziņā skat. P. Šlosera [*P. Schlosser*] ziņojumu saistībā ar 1978. gada 9. oktobrī Luksemburgā parakstīto Konvenciju par Dānijas Karalistes, Īrijas un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes pievienošanos Konvencijai par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komerclietās, kā arī Protokolam par par šīs konvencijas interpretēšanu Tiesā (OV 1979, C 59, 132. lpp.), kā arī Ziņojumu par Regulas Nr. 44/2001 piemērošanu dalībvalstīs (Heidelbergas ziņojums), kuru sagatavojuši Hess, B., Pfeiffer, T., un Schlosser, P., Minhene, 2007. Šajā ziņā skat. arī paskaidrojošo ziņojumu par Lugāno 2007. gada 30. oktobrī parakstīto Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2009, C 319, 46. lpp.).

10 — Skat. Tiesu kodeksa 1385.a pantu un *TpL* 16. panta 2. punktu.

11 — Beļģijas tiesībās kavējuma nauda ir definēta kā "pienākums samaksāt naudas summu, ko tiesa papildus nosaka, lai piespiestu parādnieku izpildīt viņam piespriesto". Skat. Van Ommeslaghe, P., "Les obligations – Examen de jurisprudence (1974–1982) – Les obligations", *Revue critique de jurisprudence belge*, 1986, Nr. 94, 198. lpp., un van Compernolle, J., *L'astreinte*, Ed. Larcier, 2007, 33. lpp. Tādējādi saskaņā ar Beļģijas juridiskajā literatūrā teikto kavējuma nauda ir "tiesas rīcībā esošs piespiedu līdzeklis, lai panāktu, ka rīkojuma adresāts izpilda attiecīgo rīkojumu". Skat. Moreau-Margrève, I., "L'astreinte", *Annuaire de droit de Liège*, 1982, 14. lpp.

12 — Francijas juridiskajā literatūrā kavējuma nauda ir kvalificēta kā "netiešs" vai "izlīguma" izpildu pasākums. Proti, tā atšķiras no piespiedu izpildes pasākumiem ar to, ka šie pēdējie ļauj kreditoram bez jebkādas parādnieka līdzdarbības atgūt to, kas viņam pienākas, savukārt kavējuma naudas radītā finansiālā spiediena mērķis ir mudināt viņu uz brīvprātīgu izpildi. Šajā ziņā maksājamās kavējuma naudas nemaksāšanas gadījumā kreditori tās piedzīšanai var izmantot piespiedu izpildes pasākumus. Šajā ziņā skat. Payan, G., minēts iepriekš, 172. lpp. Daži autori kavējuma naudu kvalificē kā normu, uz kuru neattiecas spiediena teritorialitāte, kas raksturīga īpašajam piespiedu izpildes režīmam. Skat. Cuniberti, G., "Quelques observations sur le régime de l'astreinte en droit international privé", *Gazette du Palais*, 2009, Nr. 332, 2. un nākamās lpp.

13 — Valstu tiesībās būtiski atšķiras arī kavējuma naudas piemērošanas joma. Dažu valstu tiesību aktos, proti, Beļģijas, Luksemburgas un Nīderlandes tiesībās, kavējuma naudu nevar piespriest, ja pamatsaistības ir pienākums samaksāt naudas summu. Šajā ziņā jautājumā par Beļģijas tiesībām skat. Tiesu kodeksa 1385.a pantu. Turpretī Francijas tiesībās kavējuma naudu principā var piespriest, ja nolēmumā noteiktās saistības ir ne tikai saistības kaut ko darīt vai nedarīt, bet arī saistības samaksāt naudas summu. Skat. Payan, G., minēts iepriekš, 177. lpp.

14 — Valsts tiesībās šī izslēgšana attiecas gan uz tiesu, kas izskata lietu pēc būtības, gan tiesu, kas lemj par kavējuma naudas piedziņu. Skat. van Compernolle, J., minēts iepriekš, 38. un 77. lpp.

15 — Tomēr saskaņā ar Tiesu kodeksa 1498. pantu puse, no kuras tiek piedzīta kavējuma nauda, par kavējuma naudas piedziņu lemjošajā tiesā var apstrīdēt tās piemērošanu. Turpat, 78. lpp.

šo nolēmumu, ja pēc tā izsniegšanas tajā precizētie nosacījumi ir izpildīti, kavējuma nauda ir jāmaksā pilnā apmērā un to var piedzīt bez nepieciešamības pieņemt jaunu nolēmumu [16], tostarp, ja tās apmērs ir jānosaka par laika vienību, piemēram, par dienu vai par katru pārkāpumu [17]. Saskaņā ar Tiesu kodeksa 1385.d pantu kavējuma naudas pārskatīšanā valda princips, ka to var atcelt, grozīt vai samazināt tikai lietu pēc būtības izskatījusī tiesa, kas to noteikusi, un apmēru, kas noteikts nolēmumā par kavējuma naudas noteikšanu, nevar samazināt ar atpakaļejošu spēku [18].

43. Turpretī, kā apgalvo iesniedzējtiesa un Somijas valdība, Somijas tiesībās *TpL* 16. pantā paredzētās kavējuma naudas mērķis ir mudināt rīkot bērna un prasītāja tikšanās atbilstoši nolēmumam par saskarsmes tiesībām. Nolēmums par kavējuma naudas samaksu tiek pieņemts pēc pamatnolēmuma pieņemšanas, kas nozīmē, ka prasītājam ir jāuzsāk jauna tiesvedība [19]. Tikai tad, ja parādnieks apstrīd kavējuma naudu, izpildes tiesa pārbauda, vai viņš daļēji vai pilnīgi nav pildījis pamatsaistības [20], un šo neizpildi iespējami attaisnojošus iemeslus. Saskaņā ar *TpL* 19. panta 2. punktu rīkojums par kavējuma naudas samaksu nevar tikt izdots, ja parādnieks pierāda, ka saistības tam liedzis izpildīt kāds attaisnojošs iemesls vai saistības jau izpildītas [21]. Atšķirībā no Beļģijas tiesībām Somijas tiesībās tiesai ir atļauts pārskatīt kavējuma naudas apmēru un to samazināt, ja pamatsaistības ir būtiskā apmērā izpildītas vai arī ja personas, kurai ir pienākums maksāt kavējuma naudu, maksātspēja ir ievērojami samazinājusies, vai pastāv kāds cits pamatots iemesls kavējuma naudas samazināšanai [22].

44. Otrkārt, attiecībā uz maksājamās kavējuma naudas summas saņēmēja noteikšanu no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka Beļģijas tiesībās saskaņā ar Tiesu kodeksa 1385.c pantu šī summa pienākas kreditoram [23], savukārt Somijas tiesībās to maksā valstij [24].

45. Tagad iztirzāšu abas lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu izklāstītās un šo secinājumu 36. punktā minētās problemātikas, proti, kāda regula ir piemērojama pamatlietā un kādi ir kavējuma naudas piedziņas nosacījumi.

B – *Par Regulas Nr. 44/2001 piemērojamību*

46. Attiecībā uz pirmo prejudiciālo jautājumu, kurā vaicāts, vai tāds Beļģijā pieņemts tiesas nolēmums, ar kuru ir noteikta arī kavējuma nauda, lai nodrošinātu saskarsmes tiesību izmantošanu, kā pamatlietā aplūkotais nolēmums ir izpildāms Somijā, pamatojoties uz Regulu Nr. 44/2001, *I. Wiertz*, visas lietā iestājušos dalībvalstu valdības, kā arī Komisija uzskata, ka šī regula neesot piemērojama.

16 — Skat. Beļģijas *Cour de cassation* 2000. gada 25. septembra spriedumu. Skat. arī van Compernolle, J., minēts iepriekš, 38. lpp.

17 — Kavējuma naudas saņēmējam ir jāpierāda, ka tās iekasējamības nosacījumi ir izpildīti. Apstrīdēšanas gadījumā šis pierādījums visbiežāk jāsniedz tiesā, kurā ir lūgts piedzīt kavējuma naudu. Tā veic *a posteriori* pārbaudi attiecībā uz pamatsaistību neizpildi, kā arī izpildes pasākuma tiesiskumu, pārbaudot kavējuma naudas iekasējamības nosacījumus. Skat. arī van Compernolle, J., minēts iepriekš, 38. un 78. lpp.

18 — Skat. Polijas Civilprocesa kodeksa 598.[16] panta 1. punkta otro teikumu: "izņēmuma gadījumos tiesa var mainīt 598.[15] pantā minētās kavējuma naudas apmēru, ja ir mainījušies apstākļi".

19 — No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka prasītājam ir jāsniedz pierādījumi tam, ka pretēja puse ir liegusi izmantot saskarsmes tiesības.

20 — Skat. *TpL* 19. panta 1. punktu.

21 — No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka pamatoti iemesli šīs tiesību normas izpratnē ir tostarp saskarsmes tiesību īstenošanu iespējami liedzoša bērna slimība, tā vecāka, kuram ir saskarsmes tiesības, neierašanās paņemt bērnu iepriekš norunātajā veidā vai arī pietiekamu briedumu sasnieguša bērna nepiekrišana apmeklējumam. Tiesai ir pienākums pēc savas ierosmes ņemt vērā attiecīgos apstākļus, ņemot vērā bērna interešu prioritāti.

22 — Skat. Likuma par kavējuma naudu 11. pantu.

23 — Skat. arī Payan, G., minēts iepriekš, 181. lpp.

24 — Tā ir arī Vācijas tiesībās, kurās teikts, ka kavējuma nauda jāiemaksā valsts budžetā. Skat. *Bundesgerichtshof* (Federālā Augstākā tiesa, Vācija) 1983. gada 2. marta spriedumu IVb ARZ 49/82. Skat. arī Hüßtege, R., *Zivilprozessordnung*, Thomas, H., Putzo, H. (red.), 29. izd., Minhene, 2008, 888. panta 15. punkts; Stöber, K., no: Zöller, R. (red.), *Zivilprozessordnung*, 28. izd., Ķelne, 2010, 888. panta 13. punkts.

47. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka jautājumā par piemērojamo regulu *Korkein oikeus* paustās šaubas izriet no tā, ka saistības, kuru izpilde tiek prasīta, proti, kavējuma naudas samaksa, ir ar saskarsmes tiesībām saistīts finansiāls prasījums. Lai arī šī tiesa uzskata, ka uz šāda veida kavējuma naudu principā neattiecas Regula Nr. 44/2001, tomēr tā šaubās par tās piedziņu saskaņā ar Regulu Nr. 2201/2003.

48. Lai atbildētu uz šo pirmo prejudiciālo jautājumu, manuprāt, ir jāpārbauda, vai, interpretējot Regulas Nr. 44/2001 1. pantu, tāda kavējuma nauda kā pamatlietā aplūkojamā atbilst Tiesas judikatūrā izklāstītajiem kritērijiem.

49. Šajā ziņā vispirms ir jāatgādina, ka, tā kā Regula Nr. 44/2001 aizstāj Briseles konvenciju [25] attiecībās starp dalībvalstīm [26], Tiesas sniegtā Briseles konvencijas interpretācija joprojām ir spēkā attiecībā uz atbilstošajām šīs regulas tiesību normām [27]. Turklāt no Regulas Nr. 44/2001 preambulas 19. apsvēruma izriet, ka ir jānodrošina Briseles konvencijas un šīs regulas interpretācijas turpinātība.

50. Spriedumā *Realchemie Nederland* [28] Tiesa ir nospriedusi, ka Regulas Nr. 44/2001, gluži tāpat kā Briseles konvencijas piemērošanas joma attiecas tikai uz "civillietu un komerclietu" jēdzienu, kā tas ir definēts tās 1. panta 1. punktā [29]. Tādējādi saskaņā ar šī panta 2. punkta a) apakšpunktu no tās piemērošanas jomas ir izslēgtas laulības attiecības. Šajā ziņā Somijas, Spānijas un Lietuvas valdība, kā arī Komisija norāda, ka tieši tāpēc, lai daļēji novērstu šo nepilnību, tika pieņemta Regula Nr. 2201/2003, kas attiecas uz nolēmumiem par vecāku atbildību [30], kura saskaņā ar tās 1. panta 2. punkta a) apakšpunktu ietver saskarsmes tiesības [31].

51. Jautājumā par to, vai strīds ietilpst Regulas Nr. 44/2001 piemērošanas jomā, Tiesa ir atzinusi, ka šī piemērošanas joma būtībā ir jānosaka atbilstoši faktoriem, kas raksturo juridiskās attiecības starp strīdā iesaistītajām pusēm vai tiesvedības priekšmetu [32]. Konkrēti jautājumā par pagaidu pasākumiem Tiesa uzskata, ka Regulas Nr. 44/2001 piemērošanas jomā tie ir iekļaujami nevis pašu šo pasākumu iedabas dēļ, bet gan to tiesību iedabas dēļ, kuru ievērošana ar tiem tiek nodrošināta [33].

52. Šajā gadījumā saskaņā ar Tiesu kodeksa 1385.a pantu pamatlietā aplūkotā kavējuma nauda, kā esmu izskaidrojis šo secinājumu 40. punktā, papildina pamatsaistības. Izskatāmajā lietā pamatsaistības uzliek pienākumu *I. Wiertz* ļaut *C. Bohez* izmantot viņam piešķirtās saskarsmes tiesības.

53. Saistībā ar tāda tiesas nolēmuma izpildi, kurā ir piespriests naudas sods, lai panāktu civillietās un komerclietās pieņemta nolēmuma izpildi, Tiesa ir paskaidrojusi, ka šo izpildes tiesību iedaba ir atkarīga no to subjektīvo tiesību iedabas, kuru pārkāpuma dēļ ir izdots rīkojums par izpildi [34], proti, izskatāmajā lietā – *C. Bohez* saskarsmes tiesībām.

25 — Skat. Regulas Nr. 44/2001 68. panta 1. punktu.

26 — Attiecībā uz Dānijas Karalisti skat. Eiropas Kopienas un Dānijas Karalistes 2005. gada 19. oktobrī parakstīto Nolīgumu par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV L 299, 62. lpp.).

27 — Spriedumi *Draka NK Cables* u.c. (C-167/08, EU:C:2009:263, 20. punkts); *SCT Industri* (C-111/08, EU:C:2009:419, 22. punkts); *German Graphics Graphische Maschinen* (C-292/08, EU:C:2009:544, 27. punkts); *Realchemie Nederland* (C-406/09, EU:C:2011:668, 38. punkts); *Sapir* u.c. (C-645/11, EU:C:2013:228, 31. punkts), kā arī *Sunico* u.c. (C-49/12, EU:C:2013:545, 32. punkts).

28 — C-406/09, EU:C:2011:668, 39. punkts.

29 — Turpat, 39. punkts.

30 — Regulas Nr. 2201/2003 1. panta 1. punkta b) apakšpunkts.

31 — Attiecībā uz iemesliem, kas pamato šo jautājumu par personu juridisko statusu izslēgšanu no Briseles konvencijas, P. Ženāra [*P. Jenard*] ziņojumā par 1968. gada 27. septembra Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komerclietās (OV 1979, C 59, 10. lpp.) ir sacīts, ka, "lai vai kādi noteikumi par jurisdikciju netiktu izvēlēti – pieņemot, ka komiteja būtu varējusi veikt šo tiesību normu unifikāciju šajā jomā –, šajos jautājumos pastāvošās atšķirības likumdošanas sistēmās tostarp kolīziju normu dēļ bija tik lielas, ka eksekvatūras procedūras posmā bija grūti atteikties no minēto noteikumu pārbaudes".

32 — *Realchemie Nederland* (C-406/09, EU:C:2011:668, 39. punkts un tajā minētā judikatūra).

33 — Turpat, 40. punkts.

34 — Pēc analoģijas skat. spriedumu *Realchemie Nederland* (C-406/09, EU:C:2011:668, 42. punkts).

54. No tā, manuprāt, izriet, ka tādas kavējuma naudas piedziņa kā pamatlietā aplūkotā neietilpst Regulas Nr. 44/2001 piemērošanas jomā. Proti, pirmkārt, šī kavējuma nauda ir papildu rakstura pasākums un ir cieši saistīta ar saskarsmes tiesībām, kuru izpildi tā nodrošina, un, otrkārt, jautājumi par saskarsmes tiesībām neietilpst Regulā Nr. 44/2001.

55. Tātad ierosinu Tiesai uz pirmo prejudiciālo jautājumu atbildēt, ka dalībvalstī pieņemts tiesas nolēmums, kurā ir noteikta arī kavējuma nauda, lai nodrošinātu saskarsmes tiesību izmantošanu, citā dalībvalstī, pamatojoties uz Regulu Nr. 44/2001, nav izpildāms.

56. Ņemot vērā manis ierosināto atbildi uz pirmo prejudiciālo jautājumu, uz otro jautājumu nav jāatbild.

C – *Par kavējuma naudas piedziņas nosacījumiem saskaņā ar Regulu Nr. 2201/2003*

57. Ar savu trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā Tiesai jautā, vai kavējuma nauda, ciktāl tā nodrošina tiesas nolēmuma par saskarsmes tiesībām izpildi, ir jāuzskata par izpildes pasākumu un tāpēc par tādu, uz kuru attiecas saskarsmes tiesību izpildes procedūra, kuru saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 47. panta 1. punktu reglamentē valsts tiesības, vai arī kavējuma nauda ir nolēmuma par saskarsmes tiesībām neatņemama sastāvdaļa un tāpēc izpildāma uzreiz, pamatojoties uz Regulu Nr. 2201/2003.

58. Lai atbildētu uz šo jautājumu, vispirms tiesu nolēmumu atzīšanai un izpildei Savienībā paredzētās sistēmas gaismā analizēšu kavējuma naudas juridisko iedabu. Pēc tam pārbaudīšu, vai tāda kavējuma nauda kā pamatlietā aplūkojamā ir nolēmuma par saskarsmes tiesībām būtības neatņemama sastāvdaļa vai, gluži pretēji, to var nošķirt kā autonomas saistības.

1) Par kavējuma naudas juridisko iedabu tiesu nolēmumu atzīšanai un izpildei Savienībā paredzētās sistēmas gaismā

59. Vispārīgi, kā tas minēts šo secinājumu 39. punktā, kavējuma nauda ir vairākās dalībvalstīs izmantots līdzeklis. Tās mērķis ir nodrošināt saistību izpildi, kas attiecīgajā pamatlietā ir saskarsmes tiesību ievērošana. Tātad tā ir papildu rakstura pasākums un balstīta uz pieņēmumu, ka lielas naudas summas maksāšanas iespējamībai būtu jāmudina parādnieks labprātīgi izpildīt savas saistības. Proti, kā jau esmu minējis, šis kavējuma naudas aspekts to tuvina izpildes pasākumam.

60. Dažādi kavējuma naudas piemērošanas posmi skaidri norāda uz tās sarežģītību un ļauj labāk saprast tās iedabu. Proti, katrā no šiem posmiem, proti, pamatnolēmuma pasludināšana, nosakot kavējuma naudu, faktiskās summas aprēķins un brīvprātīga vai piespiedu piedziņa, var būt jāievēro dažādi noteikumi un kārtība [35]. Tātad kavējuma naudas sarežģītība pastiprinās, ja pasākums ir jāpieņem pārrobežu kontekstā [36].

61. Šis pēdējais faktors, proti, pārrobežu aspekts, izskaidro arī grūtības noteikt kavējuma naudai piemērojamo režīmu atbilstoši spriedumu atzīšanas un izpildes sistēmai Savienībā – šāda situācija ir radusies pamatlietā.

62. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, izšķirošs jautājums ir, kāda ir pamatlietā aplūkojamās kavējuma naudas juridiskā iedaba.

35 — Šajā ziņā skat. ģenerāladvokāta P. Krusa Viljalona [*P. Cruz Villalón*] secinājumus lietā *DHL Express France* (C-235/09, EU:C:2010:595, 47. un 48. punkts).

36 — Turpat (47. un 48. punkts).

2) Kavējuma nauda kā nolēmuma par saskarsmes tiesībām būtības neatņemama sastāvdaļa

63. Atļaujiet man sākt analīzi ar jautājumu: vai ir jāuzskata, ka pamatlietā aplūkojamā kavējuma nauda ir nolēmuma par saskarsmes tiesībām būtības neatņemama sastāvdaļa vai, gluži pretēji, tā ir jānošķir kā autonomas saistības?

64. Uzskatu, ka pamatlietā šāda kavējuma nauda ir nolēmuma par saskarsmes tiesībām būtības neatņemama sastāvdaļa.

65. Šajā ziņā man vispirms ir jāprecizē, ka no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka Beļģijas tiesas noteiktās kavējuma naudas mērķis ir nodrošināt nolēmuma par saskarsmes tiesībām izpildi. Izcelsmes dalībvalsts tiesa to ir noteikusi vienlaikus ar nolēmumu pēc būtības, un tādējādi to papildina. Tas ir pirmais kavējuma naudas piemērošanas posms, kā tas minēts šo secinājumu 60. punktā, proti, pamatnolēmuma pasludināšana, nosakot šo kavējuma naudu.

66. Komisija tiesas sēdē ir pareizi uzsvērusi, ka aplūkojamais gadījums, proti, nolēmuma par saskarsmes tiesībām, ar kuru noteikta kavējuma nauda, izpilde citā dalībvalstī, nedrīkst tikt sajaukts ar gadījumu, kad izcelsmes dalībvalsts tiesa būtu pieņēmusi nolēmumu par saskarsmes tiesībām, bet nenosakot kavējuma naudu [37]. Šajā hipotētiskajā gadījumā izpildes dalībvalsts *a posteriori* noteiktajai kavējuma naudai noteikti būtu piemērojams Regulas Nr. 2201/2003 47. panta 1. punkts un izpildes dalībvalsts tiesību akti. Tomēr šīs regulas 26. pantā ir aizliegta nolēmuma par saskarsmes tiesībām pārskatīšana pēc būtības.

67. Turklāt īpaši jāuzsver, ka priekšnosacījums attiecīgās pamatlietā aplūkojamās kavējuma naudas piedziņai, kā izriet no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu un Komisijas rakstveida apsvērumiem, ir tas, ka vecāks, ar kuru bērns dzīvo, nepilda savu pienākumu sadarboties saskarsmes tiesību izmantošanā. Šajā ziņā piekrītu Somijas, Spānijas un Lietuvas valdības, kā arī Komisijas argumentam, ka kavējuma nauda ir nolēmuma par saskarsmes tiesībām neatņemama sastāvdaļa. Tāpēc ir loģiski uzskatīt, ka principā kavējuma naudai piemīt tāda pati izpildāmība kā pašam nolēmumam par saskarsmes tiesībām, kā tas ir paredzēts Regulā Nr. 2201/2003.

68. Turpretim, ja izskatāmajā lietā tiktu pieņemta Somijas valdības interpretācija, ka kavējuma nauda ietilpst izpildes procedūrā Regulas Nr. 2201/2003 47. panta 1. punkta izpratnē, tā netiktu nedz atzīta, nedz izpildīta, pamatojoties uz šo regulu, bet būtu pakļauta izpildes dalībvalsts tiesībām [38], kā uz to norāda pati šī valdība. Tādā gadījumā izcelsmes dalībvalsts, proti, šajā lietā Beļģijas, tiesas saskarsmes tiesību izmantošanas nodrošināšanai uzliktā kavējuma nauda zaudētu savu iedarbību, lai arī tas ir pasākums, kura mērķis ir nodrošināt saskarsmes tiesību izmantošanu. Tādējādi piespiedu pasākuma raksturs kavējuma naudai piemistu tikai izcelsmes dalībvalstī.

69. Tātad man ir jāsecina, ka tāda kavējuma nauda, kas ir nolēmuma par saskarsmes tiesībām neatņemama sastāvdaļa, kā pamatlietā aplūkojamā šī iemesla dēļ ir piedzenama uzreiz, pamatojoties uz Regulu Nr. 2201/2003, un nav uzskatāma par pasākumu, kas ietilpst izpildes procedūrā Regulas Nr. 2201/2003 47. panta 1. punkta izpratnē.

37 — Jāuzsver, ka principā tad, kad izcelsmes valsts tiesa nosaka kavējuma naudu, lai nodrošinātu pamatsaistību izpildi, proti, nodrošinātu saskarsmes tiesību īstenošanu, nolēmumā, kas ir pasludināts pēc nolēmuma par šīm tiesībām, kavējuma naudas papildu raksturs saglabājas. Tādējādi to nevar reglamentēt Regulas Nr. 2201/2003 47. panta 1. punkts.

38 — Ņemot vērā Somijas valdības uzskatu, ka kavējuma nauda ir nolēmuma par saskarsmes tiesībām neatņemama sastāvdaļa, šī argumentācija, manuprāt, ir pretrunīga.

D – *Par kavējuma naudas aprēķināšanu saskaņā ar Regulu Nr. 2201/2003: Regulas Nr. 44/2001 49. panta piemērošana pēc analoģijas*

70. Ar ceturto prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai pirms kavējuma naudas piedziņas dalībvalstī, kurā piedziņa ir prasīta, izcelsmes dalībvalstī ir jāpieņem jauns tiesas nolēmums par kavējuma naudu, lai šīs dalībvalsts tiesa noteiktu tās galīgo apmēru.

71. No Somijas un Lietuvas valdības rakstveida apsvērumiem izriet, ka, to ieskatā, šāda izcelsmes dalībvalsts tiesas iestāšanās nav lietderīga, jo kavējuma naudas piedziņa katrā ziņā veicama saskaņā ar izpildes dalībvalsts tiesību normām atbilstoši Regulas Nr. 2201/2003 47. panta 1. punktam. Turpretī Spānijas valdība un Komisija savos apsvērumos apgalvo, ka Regulā Nr. 2201/2003 ir jānovērš tādas normas kā Regulas Nr. 44/2001 49. pantā paredzētā trūkums, šo tiesību normu piemērojot pēc analoģijas.

72. Piekrītu šai otrajai nostājai.

73. Regulā Nr. 2201/2003 kavējuma naudas aprēķināšana patiešām nav paredzēta, tomēr izskatāmajā lietā ir vērts izvērtēt jautājumu par Regulas Nr. 44/2001 49. panta piemērošanu pēc analoģijas [39]. Savienības likumdevējs kavējuma naudu ir minējis tikai Regulas Nr. 44/2001 49. pantā [40]. Savienības likumdevējam reglamentējot šo jomu, dalībvalstī pasludināti tiesu nolēmumi, ar kuriem ir noteikts šāds pasākums, "tiks izpildīti citas [dalīb]valsts teritorijā, ja izcelsmes dalībvalsts tiesas noteiks [kavējuma naudas] galīgo summu" [41]. Tātad šā panta piemērošana ir pakārtota kavējuma naudas aprēķināšanai [42]. Citiem vārdiem sakot, Regulas Nr. 44/2001 49. pantā kavējuma naudas aprēķinu ir ļauts veikt tikai tajā dalībvalstī, kurā tā noteikta [43]. Tādējādi tiesu nolēmumiem, ar kuriem piespriesta kavējuma nauda, kuras apmērs izcelsmes dalībvalstī nav "galīgi noteikts", nav piemērojams civillietās un komerclietās pieņemto tiesas nolēmumu brīvas aprites princips, kas ir viens no Regulas Nr. 44/2001 pamatmērķiem, kā noteikts tās preambulas 6. apsvērumā.

74. Es uzskatu, ka izskatāmajā lietā šī tiesību norma ir piemērojama pēc analoģijas. Par šo piemērošanu jāizklāsta vairāki apsvērumi.

39 — Skat. Magnus, U., un Mankowski, P., "Introduction", *Brussels II bis Regulation*, Magnus, U., un Mankowski, P. (red.), Sellier European Law Publishers, 2012, 32. lpp.: "[it] ought to be stressed again that it would be foolish to dispose lightly of the treasure contained in the Brussels I regime and the experiences made in that realm. Prospective adventure trips might turn into entertainment journeys where Brussels I has already paved the ways".

40 — Grūtības, kas rodas dažādu valstu tiesībās attiecībā uz Regulas Nr. 44/2001 49. panta interpretāciju saistībā ar "kavējuma naudas" jēdzienu, ir likušas vairākiem autoriem uzskatīt, ka šis jēdziens "jāinterpretē autonomi", balstoties uz šī instrumenta uzdevumu, proti, "piespriest vienai pusei samaksāt naudas summu vai draudēt ar tās piespriešanu, lai nodrošinātu tiesas nolēmuma civillietās un komerclietās izpildi". Skat. Guinchard, E., "Procédures civiles d'exécution en droit international privé", Guinchard, S., un Moussa, T. (dir.), *Droit et pratique des voies d'exécution*, Dalloz, 7. izd., 2012, 2172. un 2192. lpp.

41 — Šis nosacījums tika iekļauts Briseles konvencijas 43. pantā. Skat. P. Ženāra ziņojumu, minēts iepriekš, 54. lpp. Šis risinājums arī tika iekļauts Lugāno 1988. gada 16. septembra konvencijā un pārņemts [jaunās] 2007. gada 30. oktobra Lugāno Konvencijas par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2007, L 339, 1. lpp.) 49. pantā.

42 — Šis risinājums tika kritizēts tostarp ziņojumā, kuru ir sagatavojuši Hess, B., Pfeiffer, T., un Schlosser, P., minēts iepriekš, 271.–275. lpp., un kurā viņi bija norādījuši uz grūtībām saistībā ar Regulas Nr. 44/2001 49. panta interpretāciju. Skat. arī Hess, B., Pfeiffer, T. un Schlosser, P., *The Brussels I. Regulation (EC) No 44/2001*, Minhene: Beck, 2008, 156.–159. lpp. Tādā pašā garā 2010. gada 14. decembra Priekšlikuma Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (Pārstrādāta redakcija) (COM(2010) 748, galīgā redakcija, 271.–275. lpp.) 67. pants bija formulēts šādi: "[..] dalībvalstī pieņemts spriedums, kas nosaka periodiskus līgumsoda maksājumus, ir izpildāms tajā dalībvalstī, kurā celta izpildīšanas prasība, saskaņā ar 1. vai 2. iedaļu atkarībā no konkrētās lietas. Izpildes dalībvalsts kompetentā tiesa vai iestāde nosaka [kavējuma naudas] maksājuma summu tikai tad, ja galīgo summu nav noteikušas izcelsmes dalībvalsts tiesas." Kā savos rakstveida apsvērumos ir norādījusi Komisija, pēc sarunām tomēr tika secināts, ka nosacījums par galīga kavējuma naudas apmēra noteikšanu ir vienīgais konkrētais līdzeklis, kas ļauj nodrošināt kavējuma naudas piedziņu ārvalstīs, un tiesību norma palika negrozīta, pārstrādājot Regulu Nr. 44/2001. Skat. arī manu komentāru nākamajā zemsvītras piezīmē.

43 — Skat. Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 12. decembra Regulas Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (pārstrādāta versija) (OV 2012, L 351, 1. lpp.) 55. pantu. Lai arī šī panta formulējums atšķiras no Regulas Nr. 44/2001 49. panta formulējuma, prasība noteikt kavējuma naudas galīgo apmēru tiesā ir paredzēta abos pantos. Skat. arī Regulas Nr. 1215/2012 66. pantu: "1. Šo regulu piemēro tikai tiesvedībā, kura uzsākta, publiskiem aktiem, kas oficiāli sastādīti vai reģistrēti, un tiesu izlīgumiem, kuri apstiprināti vai noslēgti 2015. gada 10. janvārī vai pēc tam. 2. Neatkarīgi no 80. panta Regulu (EK) Nr. 44/2001 turpina piemērot spriedumiem, kas pieņemti tiesvedībā, kura uzsākta, publiskiem aktiem, kas oficiāli sastādīti vai reģistrēti, un tiesas izlīgumiem, kuri apstiprināti vai noslēgti pirms 2015. gada 10. janvāra un kas ietilpst minētās regulas darbības jomā."

75. Pirmām kārtām, kā jau esmu norādījis, ne visās dalībvalstīs ir paredzēta prasība veikt kavējuma naudas aprēķinu [44]. Tātad kavējuma naudas sākotnējās aprēķināšanas posmā dažādās valstu tiesību sistēmās var būt jāievēro atšķirīgi noteikumi un atšķirīgas procedūras, kā tas ir izskatāmajā lietā, jo Beļģijas tiesības šādu aprēķināšanas procedūru nepazīst. Šīs valstu tiesību atšķirības dēļ tika pieņemta Regulas Nr. 44/2001 49. pantā iekļautā norma [45]. Proti, no P. Šlosera ziņojuma [46] izriet, ka šī norma tika iekļauta, "lai atrisinātu grūtības, kas varētu rasties attiecībās starp valstīm, izpildot spriedumus saistībā ar individuālu darbību izpildi gadījumos, kad paredzētais sods ir kavējuma nauda".

76. Šajā ziņā Komisija uzskata, ka, lai arī Regulā Nr. 2201/2003 nav normas, kas būtu ekvivalenta Regulas Nr. 44/2001 49. pantam, šis jautājums netika uzdots sarunu laikā, ne arī tika apspriests, izstrādājot Regulu Nr. 2201/2003. Tādējādi, kā tā norādīja tiesas sēdē, no tā tomēr nebūtu secināms, ka likumdevējs būtu vēlējies izslēgt kavējuma naudu no šīs regulas piemērošanas jomas.

77. Otrām kārtām, jānorāda, ka Regulas Nr. 44/2001 49. panta piemērošana pēc analoģijas novērstu jebkāda veida izcelsmes dalībvalsts pasludināta nolēmuma pārskatīšanu pēc būtības, kā tas varētu būt gadījumā, ja iesaistītos izpildes dalībvalsts tiesa [47], un kas ir aizliegta Regulas Nr. 2201/2003 [48] 26. pantā. Proti, iesaistoties, lai kavējuma naudu pielāgotu savās valsts tiesībās noteiktajai procesuālajai kārtībai, tā ne tikai saskartos ar citas tiesību sistēmas procesuālo noteikumu piemērošanā raksturīgajām grūtībām, bet turklāt – kas ir vissvarīgākais – darbotos pretrunā Regulā Nr. 2201/2003 noteiktajai izpildes kārtībai un tās pamatā esošajam tiesas nolēmumu savstarpējas atzīšanas principam [49]. Šajā ziņā, manuprāt, ir jānorāda, ka no Regulas Nr. 2201/2003 preambulas 2. un 21. apsvēruma izriet, ka tiesas nolēmumu atzīšanas kārtība ir stūrakmens īstenas tiesiskuma telpas izveidei un ir balstīts uz savstarpējas uzticēšanās principa.

78. Turklāt piebildīšu, ka, ņemot vērā saskarsmes tiesību īpatnējumu to praktiskās izmantošanas ziņā [50], izpildes dalībvalstij attiecībā uz nolēmumu par saskarsmes tiesībām ir tikai tās pilnvaras, kas Regulas Nr. 2201/2003 48. pantā tai ir piešķirtas attiecībā uz kārtību, kādā šīs tiesības praktiski izmantojamas [51]. Proti, šajā tiesību normā izpildes dalībvalsts tiesai ir atstāta zināma rīcības brīvība, ļaujot tai iesaistīties, lai nodrošinātu saskarsmes tiesību efektīvu izmantošanu. Tomēr izpildes dalībvalsts tiesa nevar pārskatīt nolēmumu pēc būtības, tā drīkst tikai pārbaudīt, vai tajā ir noteikta šo tiesību praktiskās izmantošanas kārtība un vai šī kārtība ir pietiekami atrunāta [52]. Šajā ziņā Komisija savos rakstveida apsvērumos uzsver, ka tiesām būtu jāizmanto prerogatīvas, kas tām piešķirtas Regulas Nr. 2201/2003 48. pantā, lai nodrošinātu, ka saskarsmes tiesību izmantošana vienmēr ir iespējama un vajadzības gadījumā panākama piespiedu kārtā. Piekrītu šai nostājai.

79. Trešām kārtām, manuprāt, Regulas Nr. 44/2001 49. pants ir jāpiemēro pēc analoģijas, kā izņēmums no Regulas Nr. 2201/2003 41. panta 1. punktā paredzētās vispārīgās normas. Šajā pantā ir paredzēts, ka "saskarsmes tiesības, kas [..] piešķirtas ar izpildāmo spriedumu, kurš taisīts kādā dalībvalstī, atzīst un realizē citā dalībvalstī bez nepieciešamības pēc izpildes pasludināšanas un bez iespējas pretoties sprieduma atzīšanai, ja spriedums ir apstiprināts izcelsmes dalībvalstī saskaņā ar 2. punktu". Tādējādi

44 — Skat. šo secinājumu 42. punktu.

45 — Skat. Gaudemet-Tallon, H., *Compétence et exécution des jugements en Europe. Règlement n°* 44/2001. Conventions de Bruxelles et de Lugano, 4. izd., L. G. D. J., 2010, 487. lpp.

46 — Minēts iepriekš, 132. lpp.

47 — Skat. McEleavy, P., "Article 48", *Brussels II bis Regulation*, Magnus, U., un Mankowski, P. (red.), minēts iepriekš, 398.–402. lpp., 399. lpp.: "It was clearl[y] [..] that courts in the State of enforcement were afforded a limited power through Art. 48 to review the foreign order to assess the modalities of its operation."

48 — Šajā ziņā skat. arī Regulas Nr. 44/2001 45. panta 2. punktu.

49 — Pēc analoģijas skat. spriedumu *Aguirre Zarraga* u.c. (C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, 69. un 70. punkts).

50 — Saskarsmes tiesības bieži vien ir atkarīgas no ārējiem faktoriem, piemēram, bērna veselības stāvokļa vai vecāku no bērna šķirošais attālums, kas pārrobežu kontekstā kļūst arvien delikātāki.

51 — Atbilstoši Regulas Nr. 2201/2003 48. pantam ar nosacījumu, ka "nepieciešamie pasākumi nav noteikti vai ir nepietiekami noteikti spriedumā, kas pieņemts dalībvalstī, kurai ir piekritība izspriest lietu pēc būtības un [..] tiek ievērotas attiecīgā sprieduma pamatnostājas".

52 — Skat. McEleavy, P., minēts iepriekš, 398. lpp.

iespējama saskarsmes tiesību grozīšana, lai, pirmkārt, vairāk ņemtu vērā bērna interešu prioritāti un, otrkārt, lai pielāgotos, iespējams, notikušajām pārmaiņām, ir tikai izcelsmes dalībvalsts tiesas kompetencē. Izpildes dalībvalsts tiesai ir jāspēj pamatot savu nolēmumu par kavējuma naudu, kuras galīgais apmērs ir noteikts.

80. Tādējādi pamatlietā *C. Bohez* ir jāsaņem Beļģijas tiesas galīgs kavējuma naudas apmēra apstiprinājums, lai arī saskaņā ar Beļģijas tiesībām nekāds cits nolēmums vairs nav vajadzīgs. Šajā ziņā, manuprāt, ir jāatsaucas uz Beļģijas judikatūru un juridisko literatūru šajā jautājumā. Proti, saskaņā ar Beļģijas judikatūru prasība izcelsmes dalībvalstī ir pamatota saskaņā ar Regulu Nr. 44/2001, pat ja Beļģijas tiesībās nav paredzēta kavējuma naudas aprēķina procedūra[53]. Savukārt Beļģijas juridiskajā literatūrā tiek uzskatīts, ka "Eiropas telpas" kontekstā Regulai Nr. 44/2001 ir prioritāte un izpildes lietu izskatošās Beļģijas tiesa kompetence ir aprēķināt kavējuma naudu pat tad, ja izpildes tiesvedība Beļģijā netiek uzsākta[54]. Katrā ziņā kavējuma naudas aprēķināšana ir izcelsmes valsts kompetento iestāžu kompetencē.

81. Ceturtām kārtām, manuprāt, kavējuma naudas aprēķināšanas prasība saistībā ar Regulu Nr. 2201/2003 ir atbilstīga tādā tik delikātā jomā kā ģimenes attiecības kopumā un saskarsmes tiesības it īpaši. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 24. panta 3. punktā ir paredzēts, ka "katram bērnam ir tiesības regulāri uzturēt personiskas attiecības un tiešus sakarus ar abiem vecākiem, izņemot gadījumus, kad tas ir pretrunā viņa interesēm"[55]. Šajā ziņā no Regulas Nr. 2201/2003 preambulas 2. apsvēruma izriet, ka saskarsmes tiesības tiek uzskatītas par prioritāti. Tātad, lai aizsargātu bērna tiesības, ir būtiski, ka abi vecāki varētu efektīvi īstenot savas saskarsmes tiesības – tieši tāds ir jebkuras kavējuma naudas mērķis.

82. Šajā kontekstā, piemērojot Regulas Nr. 44/2001 49. pantu pēc analoģijas, būtu iespējams tiesā kontrolēt pamatsaistību kreditora apgalvoto pienākumu neizpildi. Šai kontrolei ir būtiska nozīme, lai vairāk ņemtu vērā bērna interešu prioritāti. Tādējādi izcelsmes dalībvalsts tiesai ne tikai ir jākonstatē, cik apmeklējumus bērns nebija veicis, bet arī ir jānoskaidro šīs neapmeklēšanas iemesli, piemēram, vai tas noticis saistībā ar kādu negadījumu, bērna vai vecāka veselības stāvokli, pusaudža atteikšanos uzturēt sakarus ar vecāku, kuram nav aizgādības, vai vecāku ekonomiskās grūtības.

83. Visbeidzot, kā tas izriet no šo secinājumu 79. punkta, ja ar nolēmumu par saskarsmes tiesībām ir noteikta kavējuma nauda un ja tās piedziņa ir prasīta citā dalībvalstī, abām attiecīgajām tiesām, nodrošinot bērna interešu prioritāti, ir jāsadarbojas, lai nodrošinātu, ka attiecīgajā lietā tiek ņemti vērā visi apstākļi. Tālab tās var izmantot prerogatīvas, kas tām piešķirtas Regulas Nr. 2201/2003 48. pantā. Šāda sadarbība ietver kompetenču un atbildības sadalījumu starp izcelsmes dalībvalsts tiesu un izpildes dalībvalsts tiesu, lai bērnam nodrošinātu Savienības tiesībās viņam paredzēto aizsardzību. Attiecīgajām tiesām visupirms ir jāņem vērā bērna interešu prioritāte[56].

53 — Skat. *Tribunal de première instance de Liège* [Lježas pirmās instances tiesas] priekšsēdētāja 2003. gada 17. septembra rīkojumu: "[..] runa ir par preventīvu prasību, kas ir pieņemama, ja parādnieka attieksme acīmredzami parāda, ka kavējuma naudas maksāšana ir apstrīdēta. Turklāt šāda iepriekšēja kavējuma naudas apmēra noteikšana ir paredzēta Regulas (EK) Nr. 44/2001 49. pantā [..], tas, ņemot vērā regulu, pamato prasības celšanu izcelsmes valstī, lai arī Beniluksa regulējumā kavējuma naudas apstiprināšanas tiesvedība nav paredzēta".

54 — Skat. de Leval, G., un van Compernolle, J., *Saisies et astreinte*, Éditions de la Formation permanente CUP – 2003. gada oktobris, *Université de Liège*, 272. lpp., un van Compernolle, J., minēts iepriekš, 47. lpp.: "atšķirībā no tā, kas ir paredzēts Beniluksa telpā, Eiropas telpā ir jāceļ jauna prasība izcelsmes valsts tiesā, lai pieņemtu jaunu nolēmumu par kavējuma naudas apmēra apstiprināšanu, pamatojoties uz kuru var īstenot piespiedu piedziņas procedūru. Tādējādi Eiropas regulai ir prioritāte un tiesa, kurā ir celta prasība, ir kompetenta apstiprināt kavējuma naudas apmēru, lai arī izpildes tiesvedība netiek uzsākta."

55 — Skat. Regulas Nr. 2201/2003 preambulas 33. apsvērumu. Skat. arī Lenaerts, K., "The Interpretation of the Brussels II Bis Regulation by the European Court of Justice", *En hommage à Albert Weitzel - L'Europe des droits fondamentaux*, Luc Weitzel, Pedone, A., vadībā, 2013, 129.–152. lpp., 132. lpp.: "The Regulation must be interpreted in compliance with the fundamental rights of the child concerned, notably with Articles 7 and 24 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union."

56 — Skat. Lenaerts, K., minēts iepriekš, 151. lpp. "When interpreting the provisions of the Brussels II bis Regulation relating to matters of parental responsibility, the ECJ always takes into account the best interests of the child."

84. Tādējādi, ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uzskatu, ka pirms kavējuma naudas piedziņas dalībvalstī, kurā to tiek lūgts darīt, izcelsmes dalībvalstī par to ir jāpieņem jauns nolēmums, kurā šīs dalībvalsts tiesa galīgi noteiktu šīs kavējuma naudas apmēru.

85. Ņemot vērā manas atbildes uz trešo un ceturto jautājumu, uz iesniedzējtiesas uzdoto piekto prejudiciālo jautājumu nav jāatbild.

V – **Secinājumi**

86. Ņemot vērā visu iepriekš izklāstīto, ierosinu Tiesai uz *Korkein oikeus* uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) kādā dalībvalstī pieņemts tiesas nolēmums, kurā ir noteikta arī kavējuma nauda, lai panāktu saskarsmes tiesību izmantošanu, citā dalībvalstī nav izpildāms, pamatojoties uz Padomes 2000. gada 22. decembra Regulu (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās;

2) tāda kavējuma nauda, kas kā pamatlietā aplūkotā ir nolēmuma par saskarsmes tiesībām neatņemama sastāvdaļa, šī iemesla dēļ ir piedzenama uzreiz, pamatojoties uz Padomes 2003. gada 27. novembra Regulu (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu, un nav uzskatāma par izpildes pasākumu, kas ietilpst izpildes procedūrā šīs regulas 47. panta 1. punkta izpratnē;

3) pirms kavējuma naudas piedziņas dalībvalstī, kurā to tiek lūgts darīt, izcelsmes dalībvalstī par to ir jāpieņem jauns nolēmums, kurā šīs dalībvalsts tiesa galīgi noteiktu šīs kavējuma naudas apmēru.